

Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger ve üç arkadaşının, Belediye Gelirleri Kanununun 21 nci maddesinin 4 ncü fıkrasının yorumlanması hakkında önergesi ve Geçici Komisyon raporu (4/167)

12 . VII . 1951

Yüksek Başkanlığa

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21 nci maddesinde şöyle bir fıkra yazılıdır :

Meydan, yol ve sokaklarda ve umuma açık olan yerlerle nakil vasıtalarında ve herkesin görebileceği sair yerlerde asılan gösterilen ve dağıtılan ilânlarla, her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun yapılacak diğer ilân ve reklâmlardan Belediye Meclislerince düzenlenecek esas ve tariflere göre resim alınır.

Bu ilân ve reklâmlar resme tâbi olmak hususunda bir (Suret ve vasıta) kaydı altında değildir. Mutlaktır. Her ne (suret ve vasıta) ile yapılırsa yapılsın resim alınacaktır. Fakat her ne suret ve vasıta ile olursa olsun yapılabilecek bu ilân ve reklâmlar resme tâbi olabilmek hususunda bir mekân kaydının şümülû altındadırlar.

Bu resim (Meydanlarda, yollarda, sokaklarda, umuma açık olan yerlerde nakil vasıtalarında ve herkesin görebileceği sair yerlerde) yani Belediyenin hak ve vazifesinin taallûk ettiği yerlerde ise alınacaktır.

Kanunun bu maksadı bu kanunun ilga ettiği Belediye vergi ve resimleri kanununun 14 ncü maddesi hatırlandığı zaman daha açık vuzuh ile anlaşılır. O madde : (El ve duvar ilânlarıyla diğer her nevi ilânattan resim alınır) suretinde yazılı idi. Türkiye Belediyelerinin yüzde yüze yakın görebileceğimiz bir katiyet ve umumiyetle bu âmir ve mutlak hükmü son kanunun koyduğu (mekân) kaydı o metinde aynen mevcut imiş gibi tatbik ettiği görülür.

25 yıl belediyelerin kanun metninde hükmen ve zimnen mevcut saydığı bir kaydı yeni kanun tasrih etmiş olduğu halde maddenin sonundaki (her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun) tamimi ile aynı maddenin mekân ve zarf kaydını da kaldırdığı zehabına düşen bâzı il belediyeleri maddeyi hattâ satılmaksızın sade basılan gazete ve dergilere de teşmil eden ve bu teşmili gazetenin kendi koyduğu roman ilânına kadar ileriye götüren tatbik teşebbüsleri ile o illerde çıkan gazeteleri güç bir duruma düşürmüştür. Bu tatbik teşebbüsünü kanunun müsait olmadığı meydandadır.

1. Kanun, ilânlardan resim almayı iki türlü kayıt ve şarta bağlıyor ve bu iki kaydın biri cümleye vasıta edatı olan (ile), öteki zarf edatı olan (de) ile bağlanıyor. Kanunun bu fıkrasına eklenen (her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun) cümlesi ilânın ve reklâmın yalnız (asılan, gösterilen ve dağıtılan) kelimeleriyle kaydedilen suret ve vasıtasını tamim ediyor. Meselâ asılmaktan, gösterilmekten dağıtılmaktan başka bir suret ve vasıta olan yani kulağa hitap eden, işitilen meselâ otomobildeki sesli ilân ve reklâmları ancak bu suret ve vasıtayı tamim eden bir ibare sayesinde kanun mükellefiyet çemberi içine alabiliyor.

Fakat bu suret ve alet tamimi ile kanun maddesindeki mekân zarf ve takyidi kalkıp hüküm mukayyet olmaktan mutlak bir hale geçmiş olmuyor. Resme tâbi olacak ilânların (meydanlarda, yollarda, sokaklarda, umuma açık olan yerlerde nakil vasıtalarında) yapılan ilân ve reklâmlardan olması kayıt ve şartı yine bakidir ve resme tâbi olmak hükmü yine bunlara maksur ve bunlarla mukayettir.

Cemolunabilecek şeylerin bir cinsten olması kaidesi lisannın mantığında da aynen câridir. (Her ne suret ile ve vasıta ile) tamimindeki (ile) adedleri ancak ondan evvelki suret ve vasıta kayıt ve şartlarıyla birleşebilir.

Böyle olmasaydı da Kanun koyan aksini kastedseydi (Her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun)

demekle kalmaz : Ya (her nerede ve her ne suret ve vasıta ile olursa olsun) derdi. Yahut daha doğrusu (her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun) dedikten sonra fıkranın artık haşiv kalacak olan bundan önceki bütün cümlelerini silip atardı. Tathikatın kanun koyana abes isnat etmeye hakkı yoktur.

2. Gazete ve dergiler (meydanlarda, yollarda, sokaklarda umuma açık olan yerlerde nakil vasıtalarında) para ile satılmak mütattır; fakat bunlardaki ilân ve reklâmların buralarda asılması, gösterilmesi, dağıtılması yani parasız olarak halkın ıtılama konulması mütadın hilâfidir. Bunların böyle yapılanları görülürse onları kanunun şümülü altında görmek tabiidir. Fakat bu haddin geçilmesi gayrikanuni olur.

3. Bir kasaba veya şehirde basılan gazete ve dergi başka kasaba ve şehirlerde satılır. Kanunun bu sebeple böyle dükkânlarda veya müvezzi ellerinde satılan gazete ve dergilerden bir resim alma hakkı saydığı kabul olursa bu hak o gazetenin yalnız basıldığı yer değil, her satıldığı başka yerin belediyesinden sâkıt olmuş olmaz, bilâkis bununla bu hak onlara da sâmi olmuş olur. O vakit gazete veya derginin satıldığı her yer belediyesine de dilediği gibi yapacağı bir tarifeye göre almak hakkı tanınmış ve kanunun emri (Resim alınabilir) suretinde bir muhayyerlik de ifade etmediğinden belediyeler buna kanunen zorlanmış olur.

4. Görülen tathikler de bunu yalnız gazete ve dergilere teşmil etmektedir. Halbuki kanunun maksadı bu olur. Ve bunun da mutlak olduğuna bakılırsa bu hükmü eşitlik icabı kitap gibi bütün yayın nevilerine teşmil etmek zarureti hâsıl olur.

5. Yine görülen tathikler ilân ve resmi almak için gazete ve dergilerin basıldığı müesseseleri vasıta kılmaktadır.

Halbuki bir yerde basılan bu gazete veya dergi içinde idare ve yayım yeri basıldığı yerin dışında olmaları vardır.

6. Bir belediye meclisi bu resmin (Damga Resmi Kanunu dairesinde) almaçığını kaydetmiştir. Damga Resmi Kanunu çeşitli takip yetkilerini ihtiva eden bir kanun olup bu kabül kararlar o yetkileri kanundan alınmış olmaksızın kullanmak olur.

7. Arzettiğimiz kanuni ve hukuki sebeplerin kuvvetini içtimai ve siyasi sebepler de artırır.

A) Henüz gelişme halinde olan gazeteciliğimiz dergiciliğimizin böyle bir mükellefiyete tahammülü yoktur. Bu resimlerle ilân sahiplerine rücu etmek mümkün olmadığı gibi rücu mümkün olsa bile bu resimler de mevcutlarına katıldığı takdirde gazete ve dergilere gelen ilânların kendilerine matbuular haricinde daha elverişli mecralar arıyacakları ve gazete ve dergilerin malî durumlarını bozacakları düşünülür.

B) İlân Koyan ve hayatları buna bağlı olan siyasi gazete ve dergileri Türkiyenin her belediyesi olan yerde satışa çıkarılabilmeleri için böyle ayrı ayrı bir ilân resmi ödeme ihtimaline mâruz bulundurmamak o gazetenin siyasi yayım vazifesini yapmasına da güçlük çıkarmak bu bakımdan bu kanunun böyle ölçsüz uygulanma yolunu açık tutmak basın serbestliği ruhuna da aykırı düşer.

İşte bu sebeplerle kanun koyanın maksadını bir karar ile belirtmeye ihtiyaç görüyor ve adı geçen kanunun 21 nci maddesinin 4 ncü fıkrasının yorumlanması ricasiyle aşağıda yazılı fıkranın Kamutaya arzına yüksek tavassutunuzu diliyoruz.

Erzurum Milletvekili
Bahadır Dülger

Bursa Milletvekili
Selâm Rağıp Emec

İzmir Milletvekili
C. Baban

Konya Milletvekili
Ziyad Ebüzziya

ERZURUM MİLLETVEKİLİ BAHADIR DÜLGER VE DÖRT ARKADAŞININ YORUM FIKRASI

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21 nci maddesinin 4 ncü fıkrasının yorumu

Kitap, dergi ve gündelik gazetelerde yayımlanan ilânlar bu maddenin hükümleri dışındadır.

- 3 -

Geçici Komisyon raporu

T. B. M. M.

Geçici Komisyon

Esas No. 4/167

Karar No. 2

5 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger ve üç arkadaşının (5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21 nci maddesinde yazılı ilân fıkrasındaki) belediye meclislerince düzenlenecek esas ve târifelere göre resim alınması lâzımgeldiğine dair olan kısmının (Gazetelere şâmil olmaması lüzumu ile ve tefsir yoluyla halli gerektiğine dair olan) isteklerinin; yüksek Kamutayın 14 . XI . 1951 gün ve dördüncü birleşiminde kurulmasına karar verilen Geçici Komisyonumuza havale elimekle; 10 . IV . 1952 tarihinde toplanarak adı geçen kanun maddesi üzerinde tetkiklerini İçişleri ve Maliye bakanlıkları temsilcileri huzuru ile yapmış ve vâkı müzakere ve münakaşa sonunda aşağıda yazılı neticeye varmış bulunmaktadır.

Gazetelere de ilân verilmekte olmasına, okuyanların bu ilânı verenin kendi lehine ilândan kasdettiği menfaati temin etmiş bulunmasına ve 5237 sayılı Kanunun 21 nci maddesinin 4 ncü fıkrasında (Her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun yapılacak diğer ilân ve reklâmlardan belediye meclislerince düzenlenecek esas ve tarifelere göre resim alınır.) fıkrasının sarahati karşısında gazetelere verilen ilânlardan da belediyelere resim alınması lâzımgelceğine ve teklifin tefsire muhtaç bulunmadığından reddine müzakerede mevcut üyeden üçünün muhalefetiyle ve eksëriyetle karara varılmış bulunmaktadır.

Kamutayın tasvibine arz olunmak üzere yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Ko. Başkanı:

Kastamonu

Muhalifim

H. Tosunoğlu

Kâtip

Balikesir

M. Emiroğlu

Sözcü

Zonguldak

R. Sivişoğlu

Kocaeli

H. Başak

Konya
Muhalifim
Z. Ebüzziya

Yozgat
H. Üçöz

Trabzon
Muhalifim
M. R. Tarakçıoğlu

Muhalefet Şerhi :

1. Belediye meclislerince düzenlenecek esas ve tarifelere göre resim alınabilmek için ilânın belediye hudutları içinde yapılmış olması lâzımdır. Neşir yerinde basılıp başka beldelere gönderilen gazetelerin muhteviyatında bulunan ilân, ilân olabilmek için okunmasına bağlıdır. Başka beldede okunan yazının okunduğu belde belediyesince ilâniyeti kabul edilirse o beldenin ilân resmini alması lâzımdır. Maddede sarahaten gazete ilânlarının resme tâbi olacağına dair kayıt bulunmadığından gazetenin neşir yerindeki belediyenin bu madde gereğince gazeteye verilen ilânlardan resim almasına hakkı bulunmamaktadır. Zira gazete tabiri ne olursa olsun o beldede satılmış kabul edilemez. Satılan diğer beldelelerin böyle bir talebini neşir yeri beldesinin kendisine mal etmesine ve tamamından resim almasına kanunun maddesi müsait değildir.

2. Maddenin (her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun yapılacak diğer ilân) tâbiri aynı maddenin yukârisinde yazılı ve belediyenin sınırları içinde gösterilen (meydan, yol, sokaklarda umuma açık olan yerler ile nakil vasıtalarında ve herkesin görebileceği) yerlere muzaf olmakla beraber (asılmak, gösterilmek ve dağıtılmak) fiillerine bağlıdır. Halbuki gazete bedel mukabilinde kapalı olarak satılan bir matbuadır. Bu bakımdan umuma açık ve herkesin görebileceği bir şekilde ilân vasıtası telâkki edilemez. Gazete satılırken ilânın mevcudiyetiyle satılmamaktadır. İçinde bulunsun bulunmasın ilânı gazete bedeline

veren şahıs ister okur ister okumaz.

Gazete bizatihi efkârı umumiyeye muayyen meslek vep rensiplerle hitap eden ve havadis veren bir matbua olup bu arada gönderilen ve menfaati okuyucunun nazar ve kararına bırakılan yazıları dereceden ve bedel mukabilinde alındığına göre maddenin birinci ve ikinci pragrafında gösterilen şart ve fiillere uymamış bulunmakla bu madde gereğince gazetelere verilen ve ilân mahiyetinde bulunan yazılardan belediye meclislerince düzenlenecek esas ve tariflere göre resim alınmayacağına ve maddenin noksanlığı karşısın-

da gazetelere verilen ve ilân mahiyetinde olan yazılardan belediyelerce resim alınması lâzımgeliyorsa maddenin buna göre tesis yoluyla tadili lâzımgeleceğinden mevcut maddenin sarahati karşısında belediyelerce gazetelerde tabedilen ilânlardan resim alınmayacağı reyinde bulunduğumuzdan verilen ekseriyet kararına muhalifiz.

Kastamonu
H. Tosunoğlu

Konya
Z. Ebüzziya

Trazon
M. R. Torakçoğlu

